

**Дунаєва Т. Є., к.ю.н.,
науковий співробітник відділу дослідження
проблем кримінального процесу та судоустрою,
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України,
м. Харків**

**ЩОДО ПРОЄКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН
ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ
І ДЕЯКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ
ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ»
(реєстр. № 13699 від 26.08.2025)**

Ознайомившись із проєктом Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України і деяких законодавчих актів України щодо удосконалення діяльності органів кримінальної юстиції (реєстр. № 13699 від 26.08.2025) [1], а також пояснювальною запискою та порівняльною таблицею, слід зазначити, що метою є посилення гарантій дотримання правил підслідності та захисту повноважень Національного антикорупційного бюро України, забезпечення незалежності прокурорів шляхом захисту від необґрунтованого звільнення та можливості безконкурсного заміщення посад прокурорів, а також вдосконалення процедурних гарантій під час перевірок працівників правоохоронних органів відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення повноважень Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури».

Як зазначається у пояснювальній записці до законопроекту “Прийняття проекту Закону посилить гарантії дотримання правил підслідності та захист повноважень Національного антикорупційного бюро України, вдосконалить порядок перевірки працівників правоохоронних органів. Також прийняття законопроекту сприятиме відновленню інституційного й процесуального балансу, належному розмежуванню функцій органів досудового розслідування та процесуального керівництва, недопущенню політичного впливу на досудове розслідування, відновленню прозорості кадрових процедур”.

Доцільно зазначити про те, що законопроектом (пп. 2 п. 3 п. 1 Розділу I) пропонується ч. 2 ст. 218 викласти в новій редакції (абз. 2):

«Якщо слідчий, дізнавач, прокурор під час досудового розслідування виявить обставини, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення, віднесене до підслідності Національного антикорупційного бюро України, він додатково зобов’язаний протягом п’яти днів з дня встановлення таких обставин письмово 3 повідомити про це Національне антикорупційне бюро України та Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру».

Видається незрозумілим таке словосполучення як «додатково зобов’язаний» щодо слідчого, дізнавача, прокурора. У абзаці першому йдеться про етап внесення відомостей до ЄРДР, а у абзаці другому - стадії досудового розслідування. Доцільно зазначити, яке зобов’язання є основним, тобто уточнити зобов’язання слідчого, дізнавача, прокурора або виключити слово «додатково» (абз. 2 ч. 2 ст. 218 КПК законопроекту).

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що в цілому проєкт Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України і деяких законодавчих актів України щодо удосконалення діяльності органів кримінальної юстиції (реєстр. № 13699 від 26.08.2025) є важливим в контексті посилення гарантій дотримання правил підслідності та захисту повноважень Національного антикорупційного бюро України, забезпечення незалежності прокурорів шляхом захисту від необґрунтованого звільнення та можливості безконкурсного заміщення посад прокурорів, а також вдосконалення процедурних гарантій під час перевірок працівників правоохоронних органів відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення повноважень Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури», однак потребує доопрацювання з врахуванням висловлених зауважень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України і деяких законодавчих актів України щодо удосконалення діяльності органів кримінальної юстиції : проєкт Закону України реєстр. № 13699 від 26.08.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57190>.

**Забуга Ю.Ю., к. ю. н., доц.,
старший науковий співробітник
лабораторії дослідження проблем національної безпеки
у сфері громадського здоров'я,
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
ім. акад. В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України,
м. Харків**

НАСИЛЬНИЦЬКЕ ДОНОРСТВО (СТ. 144 КК УКРАЇНИ):

ДОЦІЛЬНІСТЬ «РЕАНІМАЦІЇ» «МЕРТВОЇ» НОРМИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ

Аналіз офіційної статистики, наданої Офісом Генерального Прокурора щодо зареєстрованих кримінальних правопорушень та результатів їх досудового розслідування, як і аналіз судових рішень, розміщених у ЄДРСР, свідчить, що практика застосування деяких статей Особливої частини КК України абсолютно відсутня. У таких випадках йдеться про «мертві» норми кримінального закону. Належать до таких норм і правові приписи ст. 144 КК України, які встановлюють кримінальну відповідальність за насильницьке або шляхом обману вилучення крові у людини з метою використання її як донора, тобто за насильницьке донорство.

Вказана проблема вже підіймалась у доктрині кримінального права. Зокрема, про «абсолютну незатребуваність ... (цієї – Ю.З.) норми у правозастосуванні» писав у своїй науковій статті М. М. Гуфенко [1]. До такого висновку науковець прийшов, аналізуючи офіційну статистику за період із 2016 по 2023 рр. Варто зауважити, що протягом 2024 р. та за 10 місяців 2025 р., ситуація докорінно не змінилась: за вказаний проміжок часу за ст. 144 КК не було обліковано жодного кримінального провадження, як і не було ухвалено жодного судового рішення [2; 3]. У зв'язку із цим, постають такі закономірні питання:

1) чи доцільно зберігати кримінальну відповідальність за насильницьке донорство, чи це діяння потребує декриміналізації?

2) в якій редакції має бути викладена вказана стаття для того, щоб з'явилась хоча б мінімальна практика її застосування, тобто які зміни доцільно внести у диспозицію ч. 1 ст. 144 КК України?

Для відповіді на перше питання доцільно осмислити, за що саме передбачена кримінальна відповідальність у ч. 1 ст. 144 КК. Діяння, описане законодавцем у диспозиції цієї статті, охоплює ситуації, коли потерпіла особа під впливом обману або внаслідок застосування до неї фізичного чи психічного насильства стає донором крові. Вказівка на мету використання людини як донора означає, що кров має бути не просто вилучена з особи, але використана чи заготовлена для використання у трансфузії, для виготовлення лікарських засобів чи медичних виробів. При цьому відбувається порушення процедури донації крові та її компонентів, тобто процес її/їх заготівлі, які суворо регламентуються Директивою Європейського парламенту і Ради 2002/98/ЄС від 27.01.2003 про встановлення стандартів якості та безпечності для заготівлі, тестування, переробки, зберігання і розподілу крові людини та її компонентів та внесення змін і доповнень до Директиви 2001/83/ЄС та іншими Директивами ЄС, а також чинним законодавством України (зокрема, положеннями Закону України № 931-IX від 30.09.2020 «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові»). Випадки, коли особу змушують стати донором насильно, вочевидь, на сьогодні або зовсім відсутні, або є